

aeres milieu

ingenieursbureau voor bodem, archeologie, geohydrologie, ecologie

RAPPORT
Archeologisch bureauonderzoek
Scheibaan 17
(gemeente Oisterwijk)

RAPPORT

Archeologisch bureauonderzoek

Scheibaan 17

(gemeente Oisterwijk)

Aeres Milieu Projectnummer : AM21469
Status rapport : Concept (versie 1)
ISSN Nummer : 2214-5656
Datum : 2 november 2021

Opdrachtgever : BRO
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel

Opsteller rapport : F. van den Blink MA. | drs. ing. N.J.W. van der Feest
Paraaf :

Redactie : drs. ing. N.J.W. van der Feest
Paraaf :

Vrijgave : drs. ing. N.J.W. van der Feest
Paraaf :

Aeres Milieu B.V.
Noordhoven 4
6042 NW ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

4002

Disclaimer

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden (opzet conform de geldende richtlijnen en protocollen).

Aeres Milieu accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid voor maatregelen of mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Aeres Milieu uitgevoerde onderzoek neemt. Tevens wordt opgemerkt dat Aeres Milieu voor het verkrijgen van de voor het bureau onderzoek noodzakelijke informatie (mede) afhankelijk is van externe bronnen. Voor Aeres Milieu is niet te verifiëren of deze bronnen altijd volledig en zonder fouten zijn. Hierdoor kan Aeres Milieu niet instaan voor de juistheid en volledigheid van de verzamelde historische informatie.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	4
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	6
1. INLEIDING.....	7
2. WERKWIJZE.....	10
2.1 Inleiding.....	10
3. BUREAU-ONDERZOEK.....	11
3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie.....	11
3.2 Landschappelijke situatie - bodem.....	12
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht.....	13
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden.....	14
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal.....	15
4. VERWACHTINGSMODEL.....	18
5. AANBEVELINGEN.....	20
LITERATUURLIJST.....	22

Bijlagen:

- 1 Topografische ligging onderzoeksgebied
- 2 Archeologische gegevens cf. Archis 3
- 3 Archeologische Beleidskaart Gemeente Oisterwijk
- 4 Overzicht geomorfologische kaart
- 5 Overzicht bodemkaart
- 6 Reliëfkaart
- 7 Advieskaart

SAMENVATTING

In Oktober 2021 is door Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Scheibaan 17 (Gemeente Oisterwijk).

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek betreft een Omgevingswetvergunning aanvraag ten behoeve van de transformatie van het bestaande vakantiepark De Parel. Het hoofdgebouw wordt aangepast naar een 'Health Hub' met onder andere sauna en wellness-ruimten, minimaal 30 hotelkamers, een sport-/ fitnessruimte, horeca en zalen voor bijeenkomsten/ trainingen. Ook zal het bestaande watervan worden uitgebreid en hieromheen een aantal *tiny houses* worden geplaatst. De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van de aanleg van bouwputten voor de hoteluitbreiding en het uitbreiden van het bestaande ven zal de bodem waarschijnlijk tot in het archeologische niveau worden verstoord. Er wordt vooralsnog uitgegaan van een standaard funderingsdiepte zonder onderkeldering en met een bodemverstoring van tenminste 0,8 - 1,0 meter beneden maaiveld.

De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Maatregelenkaart van de Gemeente Oisterwijk in de zones Waarde – archeologie 5. Voor de verwachtingszone Waarde – archeologie 5 geldt een onderzoeksplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 2.500 m² en dieper dan 50 cm beneden maaiveld. Het zuidoosten van het plangebied ligt binnen een zone met een lage verwachting. Hiervoor gelden geen voorschriften. Het is nog niet duidelijk of de voorgenomen bodemverstoringen de gestelde onderzoeksgrens zullen overschrijden. Dit bureauonderzoek wordt uitgevoerd met het achterliggende idee dat het plangebied onderzoeksplichtig is.

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied grotendeels binnen dekzandwelingen. Het zuidoostelijke deel ligt binnen het beekdal van de rivier de Rosep. Op het AHN3 is een hoogteverschil te zien tussen de dekzandwelingen het beekdal. De hooggelegen dekzandruggen en dekzandwelingen in de directe nabijheid van waterlopen, zullen ideale bewoningslocaties voor jager-verzamelaars zijn geweest. Enkel in de wijde omgeving zijn enige vuursteenvondsten bekend. Er wordt een hoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden veldpodzolgronden en vlakvaaggronden verwacht. Het archeologisch niveau ligt in de top van de C-horizont van de natuurlijke ondergrond. Archeologische resten kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, vuursteenstrooiingen. Binnen het beekdal dient voornamelijk rekening te worden gehouden met *off-site* vindplaatsen.

De ligging van het plangebied op de hogere dekzandwelingen langs een beekdal zal nog steeds een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest. Vindplaatsen uit het neolithicum, bronstijd, ijzertijd en uit de Romeinse tijd bevinden zich in de omgeving dan ook binnen de hogere delen van het landschap. Voor het noordelijke en centrale deel van het plangebied geldt daarom een hoge verwachting voor zowel nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Voor het zuidoostelijk deel van het plangebied geldt een lage verwachting voor nederzettingsresten uit het neolithicum tot de vroege middeleeuwen. Hier dient wel rekening te worden gehouden met *off-site* vindplaatsen. Resten worden in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt aan de Scheibaan, de toenmalige grens tussen de gemeente Oisterwijk en Haaren. Het plangebied en omgeving lag tot de 20^e eeuw binnen een groot heidegebied. Deze gronden zijn lang in gebruik geweest als heidegrond en in de loop van de 20^e eeuw als bosperceel en waren onbebouwd. De huidige bebouwing van het vakantiepark dateert uit de jaren tachtig van de vorige eeuw. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een lage verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Eventueel aanwezige archeologische resten worden vanaf het maaiveld verwacht en kunnen bestaan uit onder andere gebruiksvoorwerpen van bijvoorbeeld natuursteen, losse fragmenten aardewerk.

Op basis van het bureauonderzoek geldt er voor het gehele plangebied een hoge verwachting op vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot mesolithicum en een hoge verwachting op vindplaatsen uit het neolithicum tot de vroege middeleeuwen in het noordelijk en centrale deel. De exacte toekomstige bodemverstoring is nog niet vastgesteld, maar zal op basis van de aangeleverde gegevens (zie Figuur 1) plaatsvinden in twee zones: rond het huidige hotelgebouw (uitbreiding bestaande bebouwing) en ten noordwesten van het bestaande ven (uitbreiding van dit ven).

Op basis van de huidige plannen adviseren wij om op deze twee locaties een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van verkennende boringen uit te voeren. Bij een dergelijk onderzoek kan de bodemopbouw worden bepaald. Op basis van het vervolgonderzoek kan worden vastgesteld in welke mate de toekomstige bodemverstoringen het potentieel archeologisch niveau zullen aantasten.

Voor de overige delen van het plangebied staan vooralsnog geen werkzaamheden gepland. Om deze reden adviseren wij om hier de bestaande archeologische dubbelbestemming te handhaven.

De resultaten van dit onderzoek dienen te worden getoetst door de bevoegde overheid (Gemeente Oisterwijk), dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de Erfgoedwet van 2016, artikel 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en 5.11 (Waarneming), een meldingsplicht van toepassing.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM21469
OM-nummer	: 5125334100
Soort onderzoek	: Bureauonderzoek
Adres onderzoekslocatie	: Scheibaan 17
Toponiem	: Scheibaan 17
Gemeente	: Gemeente Oisterwijk
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale registratie	: Oisterwijk, sectie G, perceelnummers 2038 en 2039
Coördinaten	: Centrum 144.630; 397.500 NW: 144.467; 397.564 NO: 144.621; 397.676 ZW: 144.654; 397.308 ZO: 144.807; 397.421
Oppervlakte	: circa 6,0 ha
Huidig locatie gebruik	: Vakantiepark
Aanleiding onderzoek	: Omgevingswetvergunning aanvraag
Opdrachtgever	: BRO
Bevoegde overheid	: Gemeente Oisterwijk
Opslag documentatie en materiaal	: Noordhoven 4 te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te 's-Hertogenbosch/ E-depot
Datum uitvoering	: Oktober 2021

1. INLEIDING

In opdracht van BRO heeft Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Scheibaan 17
Gemeente	: Gemeente Oisterwijk
Oppervlakte	: circa 6,0 ha
Huidig gebruik van de locatie	: Vakantiepark
Toekomstig gebruik	: vakantiepark

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4000 (protocol 4002 en 4003), KNA 4.1. Het archeologische onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek betreft een Omgevingswetvergunning aanvraag ten behoeve van de transformatie van het bestaande vakantiepark De Parel. Het hoofdgebouw wordt aangepast naar een 'Health Hub' met onder andere sauna en wellness-ruimten, minimaal 30 hotelkamers, een sport-/ fitnessruimte, horeca en zalen voor bijeenkomsten/ trainingen (Figuur 1). Ook zal het bestaande watervan worden uitgebreid en hieromheen een aantal *tiny houses* worden geplaatst. De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van de aanleg van bouwputten voor de hoteluitbreiding en het uitbreiden van het bestaande ven zal de bodem waarschijnlijk tot in het archeologische niveau worden verstoord. Er wordt vooralsnog uitgegaan van een standaard funderingsdiepte zonder onderkeldering en met een bodemverstoring van tenminste 0,8 - 1,0 meter beneden maaiveld.

De bevoegde overheid, de Gemeente Oisterwijk, heeft op gemeentelijk niveau een archeologisch beleid vastgesteld en beschikt over een Archeologische Verwachtings- of Beleidsadvieskaart. De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de Gemeente Oisterwijk in de zones Waarde – archeologie 5. Voor de verwachtingszone Waarde – archeologie 5 geldt een onderzoeksplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 2.500 m² en dieper dan 50 cm beneden maaiveld. Het zuidoosten van het plangebied ligt binnen een zone met een lage verwachting. Hiervoor gelden geen voorschriften. Het is nog niet duidelijk of de voorgenomen bodemverstoringen de gestelde onderzoeksgrens zullen overschrijden. Dit bureauonderzoek wordt uitgevoerd met het achterliggende idee dat het plangebied onderzoeksplichtig is (zie Bijlage 3).¹

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud *in-situ* of eventueel vervolgonderzoek.

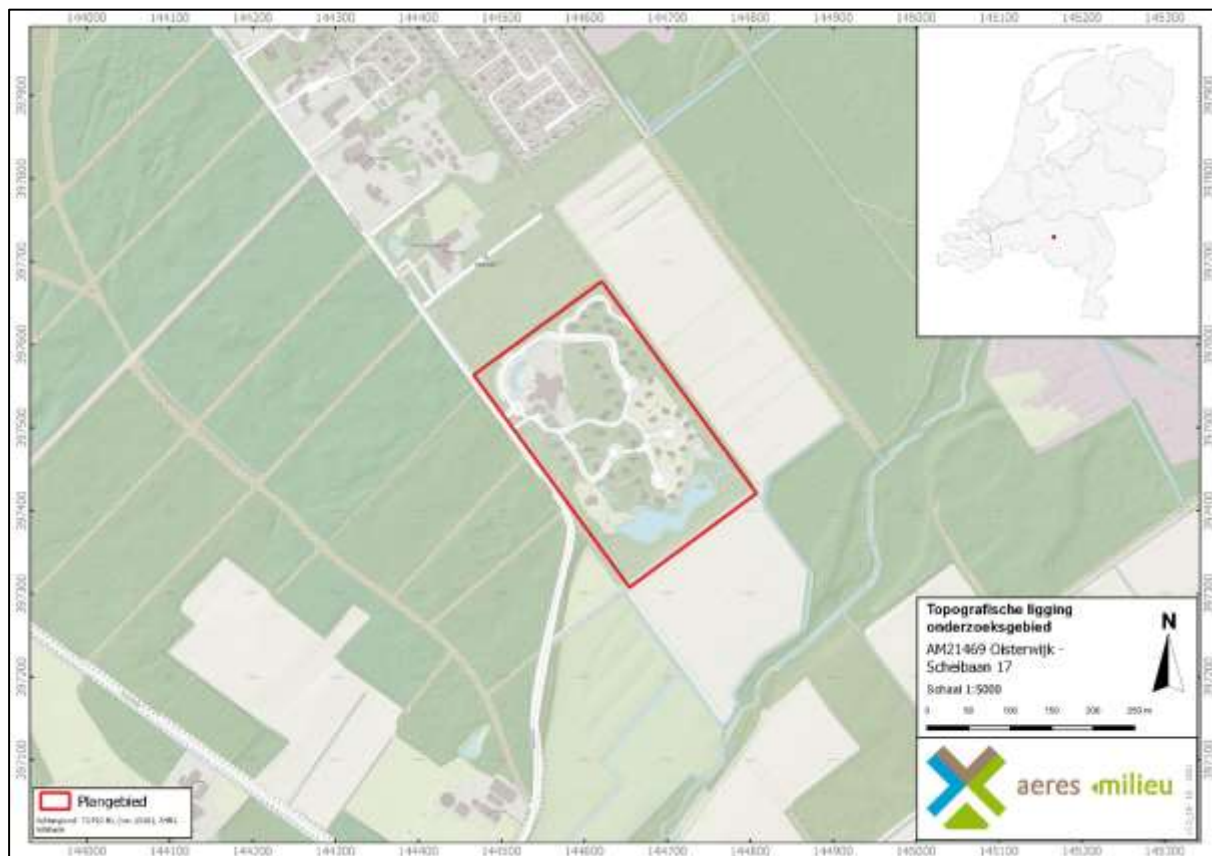
1 The Missing Link 2018, Archeologische beleidskaart gemeente Oisterwijk.

Plangebied

Het plangebied bestaat uit het bestaande vakantiepark De Parel (Figuur 2). In het noorden wordt het plangebied begrensd door bospercelen, in het oosten en zuiden door akkergebieden en in het westen door de Scheibaan.

Figuur 1. Nieuwe situatie. (Bron: Aangeleverd door de opdrachtgever)

Figuur 2. Topografische ligging van het plangebied. (Bron: www.pdok.nl)

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (Archis3)
- Archeologische Beleidskaart van de gemeente Gemeente Oisterwijk
- Specifieke lokale informatie (heemkundekring, amateurarcheologen)

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis3)
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3)

Historische kaarten

- Historisch kadastraal minuutplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (tot 2020)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

De Heemkundekring De Kleine Meijerij is per e-mail gecontacteerd met de vraag met de vraag om aanvullende informatie betreffende het plangebied. De aangeleverde informatie is verwerkt in hoofdstuk 3.

3. BUREAU-ONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Oisterwijk ligt in het zuidelijk zandgebied. De ondergrond van het gebied wordt doorsneden door meerdere breuken die zuidoost-noordwest georiënteerd zijn en de Roerdalslenk en de Peelhorst begrenzen. Het plangebied ligt binnen de dalingszone van de Roerdalslenk. Ten westen van Oisterwijk loopt de Feldbissbreuk die de begrenzing vormt van dit dalingsgebied. De Roerdalslenk is opgevuld met een zandpakket van meer dan 15 meter dik.²

Het dekzand is gevormd tijdens de laatste ijstijd (Weichselien; circa 115.000 – 11.700 jaar geleden), aan het eind van het Pleistoceen. Het huidige landschap is in die periode voor een groot deel gevormd. Er ontstond een steeds kouder en droger klimaat.³ In deze periode (circa 115.000 – 11.700 jaar geleden) breidde het landijs zich sterk uit in Europa. Gedurende het grootste deel van het Weichselien was de bodem bevroren. Tijdens perioden dat er sprake was van dooi, werd door sneeuwsmelt- en regenwater veel sediment verspoeld, waarbij fluvioperiglaciale afzettingen zijn gevormd en dalen ontstonden. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers in textuur. Ze bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Boxtel gerekend.⁴ Deze afzettingen zijn in het plangebied in de diepere ondergrond aanwezig.

In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (circa 26.000 – 15.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (circa 15.700 – 11.700 jaar geleden), is de vegetatie grotendeels verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving optrad. De rivierafzettingen en de fluvioperiglaciale afzettingen raakten bedekt met dekzand.⁵ Dit dekzand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm) en arm aan grind. Het dekzand wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel gerekend. Het reliëf dat tijdens de dekzandafzetting is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes met depressies en dekzandruggen of dekzandkoppen. Het dekzand werd in verschillende fasen en omstandigheden afgezet, zo is het oude dekzand lemig en het jonge dekzand niet. Hiertussen ligt de laag van Beuningen, een grindrijke laag die ook wel als *desert pavement* wordt aangeduid. Tussen het Oude en Jonge Dekzand heeft zich een zwak ontwikkelde bodem ontwikkeld. Deze wordt echter meestal niet aangetroffen. Ook het Jonge Dekzand kan worden opgedeeld in Jong Dekzand I en II, dit is het beste van elkaar te onderscheiden als er een Usselobodem wordt aangetroffen, die tijdens het Allerød interstadiaal is ontwikkeld. Op deze bodem is er kans op het treffen van laat-paleolithische resten van de Ahrensburgcultuur en onder deze bodem van de Federmessercultuur.

Het klimaat werd tijdens het Holoceen warmer en vochtiger. Door het warmere klimaat smolten de in het Weichselien gevormde ijskappen en steeg de relatieve zeespiegel snel. Het landschap in de regio is door geologische processen weinig meer veranderd. Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in. Hierbij volgden ze de natuurlijke laagten, zoals de eerder gevormde dalen.

² Berendsen 2008, 28-29.

³ Berendsen 2008, 183; Stouthamer, Cohen en Hoek 2015, 205.

⁴ Berendsen 2008, 189.

⁵ Berendsen 2004, 190.

Als gevolg van ontbossingen door menselijke activiteiten heeft vanaf het neolithicum opnieuw verstuiving plaatsgevonden van het dekzand. Systematische ontbossingen vanaf de (late) middeleeuwen heeft grootschalige verstuivingen veroorzaakt. Hierdoor ontstonden landduinen. Deze stuifzanden worden tot het Laagpakket van Kootwijk van de Formatie van Bostel gerekend en worden gekenmerkt als reliëfrijke zones in het landschap. Op circa 1,5 km ten zuidoosten van het plangebied zijn dergelijke lage landduinen aanwezig.

Volgens de Geomorfologische kaart (Bijlage 4) is het overgrote deel van het plangebied bedekt met dekzandwelingen (code 3L51). Deze zijn al dan niet bedekt met een oud bouwlanddek (toevoeging yc). Het zuidoostelijke puntje van het plangebied ligt binnen een beekdalbodem (code 22R42). Dit is het beekdal van het riviertje de Rosep.

Op het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3; Bijlage 6) is de ligging van het beekdal tussen de dekzandwelingen duidelijk zichtbaar. Het maaiveld ligt in het zuiden van het plangebied ruim een meter lager dan in het centrale en noordelijke deel. De maaiveldhoogte binnen het plangebied varieert van circa 8,1 meter +NAP in het zuiden tot circa 9,96 meter +NAP in het noordwesten.

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Op de bodemkaart (Bijlage 5) zijn twee bodemtypes binnen het plangebied gekarteerd. In de noordelijke helft worden veldpodzolgronden van leemarm en zak lemig fijn zand verwacht (code Hn21-VI). In de zuidelijke helft van het plangebied liggen naar verwachting vlakvaaggronden van leemarm en zwak lemig fijn zand (code Zn21-III).

Veldpodzolgronden (Hn21-VI)

Veldpodzolgronden vormen zich in grotendeels in nattere omstandigheden binnen reliëfrijke gebieden. De gronden komen echter ook voor in gebieden met een lagere grondwaterstand (GWT VI-VII). Deze gronden hebben onder de A-horizont vaak een dunne, humeuze, B-horizont. De C-horizont wordt meestal binnen 50 centimeter aangetroffen. Bij veldpodzolgronden met een hogere grondwaterstand (III-V) is de A-horizont dunner of ontbreekt. De B-horizont is vele malen dikker. Deze kan lokaal dieper dan 120 cm reiken. Hieronder ligt de C-horizont.

Vlakvaaggronden (Zn21-III)

Vlakvaaggronden liggen in betrekkelijk kleine oppervlakken. Wanneer de gronden in gebruik zijn als bouwland is de bovengrond vaak licht van kleur en is weinig humeus. Deze gronden bestaan uit een A-C profiel van jong dekzand of jong stuifzand. Dit zand kan tot 120 cm beneden maaiveld worden aangetroffen. Plaatselijk liggen hieronder sterk leemhoudend zandafzettingen.

Grondwatertrap

De mogelijk aanwezige gronden worden gekenmerkt door een gemiddeld lage grondwaterstand, te weten grondwatertrap VI en III. Dit zijn de gemiddelde grondwaterstanden die op de bodemkaart staan aangegeven. Bij een grondwatertrap VI betekent dit dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) tussen de 40 en 80 cm beneden maaiveld ligt. De gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) ligt dieper dan 120 cm beneden maaiveld. Voor een grondwatertrap III geldt dat de GHG tussen de 0 en 40 cm beneden maaiveld ligt. De GLG ligt tussen de 80 en 120 cm beneden maaiveld. De lagere grondwaterstand zorgt voor slechte bewaringsomstandigheden voor eventueel aanwezige organische resten.

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de geschiedenis van Oisterwijk. Het plangebied ligt circa 3 km ten zuidoosten van de historische kern van Oisterwijk.

De eerste schriftelijke vermelding van de nederzetting Oisterwijk vinden we in de 12^e eeuw. In tenminste het jaar 1167 zou sprake zijn van *Horsteruic*. Het is echter niet duidelijk of het hier daadwerkelijk om Oisterwijk gaat. In 1215 wordt de nederzetting *Oesterwijk* genoemd en een jaar later is sprake van *Ostruic*. De naam is een samenstelling van *ooster* ‘oostelijk gelegen’ en *wijk* ‘nederzetting’, vaak met een speciale functie.⁶ Mogelijk verwijst de ‘oostelijk gelegen’ benaming naar de ligging van de wijk ten oosten van de parochie Tilburg.

Oisterwijk was onderdeel van de Meierij van Den Bosch en stond onder het bestuur van de meier van Den Bosch. De Meierij was op haar beurt een van de vier delen van het hertogdom Brabant. In 1213 kreeg Oisterwijk stadsrechten van Hendrik I, hertog van Brabant.⁷

De voornaamste straten van Oisterwijk worden gevormd door de Hoogstraat en de Kerkstraat en in het verlengde de Dorpsstraat en De Lind. De Lind vormt van oudsher een langwerpige driehoekig plein. Deze vernauwt zich in westelijke richting als de Dorpsstraat en de Kerkstraat. Aan het einde van de Kerkstraat ligt de kerk.

In de vroege 13^e eeuw werd deze kerk gesticht als de Sint Petruskerk en als de parochiekerk van Oost-Tilburg. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd de kerk in 1587 verwoest. Na jaren van verwaarlozing kregen de katholieke inwoners van Oisterwijk aan het eind van de 18^e eeuw een nieuwe kerk. In 1895 werd deze gesloopt en twee jaar later werd de huidige kerk gebouwd.⁸ In het westelijke deel van de kern van Oisterwijk, ter hoogte van de huidige straat Beukendreef, stond het van oorsprong 15^e-eeuwse kasteel Durendaal. De oudste vermelding van het kasteel vinden we in 1477. Dit kasteel werd in de 19^e eeuw gesloopt.⁹

Tijdens de Tweede wereldoorlog zijn volgens de gegevens enkele tientallen woningen (licht) beschadigd en/of verwoest in Oisterwijk.¹⁰ Bij en nabij het dorp zijn in de jaren 1943, 1944 en 1945 in totaal drie vliegtuigen gecrasht.¹¹ Er zijn geen aanwijzingen dat binnen het plangebied oorlogsgerelateerde verwoestingen of crashes hebben plaatsgevonden, maar dit is niet uit te sluiten.

6 Van Berkel en Samplonius 2006, 331.

7 Past2Present 2009, Beleidsplan archeologie gemeente Oisterwijk, 53-54.

8 www.devrijheidooisterwijk.nl.

9 Past2Present 2009, Beleidsplan archeologie gemeente Oisterwijk, 54.

10 Van Blankenstein 2006, 150.

11 Auwerda en Grimm 2008 (Verliesregisters 1939 tot en met 1945); www.bhic.nl.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

Op de leidende Archeologische Waarden- en Verwachtingskaart van de Gemeente Oisterwijk geldt voor het plangebied een middelhoge archeologische verwachting. Deze is gerelateerd aan de Waarde-archeologie 5 op de Archeologische beleidskaart.¹²

In de omgeving van het plangebied (binnen een straal van 1 kilometer) zijn volgens de gegevens uit Archis3 enkele archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen bekend (Bijlage 2).

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Omschrijving
4764926100	Circa 900 meter ten noordoosten van het plangebied	Vondstmelding (2020)	Bij oeverwerkzaamheden aan de Belversven is door Archeohotspot Boxtel een vuursteen kling uit het mesolithicum aangetroffen. Het betreft een kling van Wommersom kwartsiet.
3130700100	Circa 1,05 kilometer ten zuiden van het plangebied	Vondstmelding (?)	Ten hoogte van de vondstmelding heeft met handvormig aardewerk uit de midden tot late ijzertijd aangetroffen. De vondsten zijn gerelateerd aan een ophogingslaag en/of enkele grafheuvels.
2770827100	Circa 570 meter ten noorden van het plangebied	Vondstmelding (1977)	Vuursteenvondst van een neolithische bijl.
2342717100	Circa 855 meter ten noordwesten van het plangebied	Bureauonderzoek door BAAC BV in 2011. ¹³	Er is geen verdere informatie bekend in Archis en/ of Dans Easy
2291817100	Circa 60 meter ten zuiden van het plangebied	Bureauonderzoek door Becker en Van de Graaf in 2010. ¹⁴	Het onderzoek betreft een bureauonderzoek en een cultuurhistorische inventarisatie naar een deel van het beekdal van de Rosep. Voor het onderzoeksgebied is een verwachtingskaart uitgebracht. Voor de delen direct ten zuiden van onderhavig plangebied geldt een lage archeologische verwachting omdat er aan deze zijde van het beekdal (nog) geen aanwijzingen voor bewoning zijn aangetroffen. De kans op en vindplaats in het beekdal is in zo'n geval ook kleiner.
2286041100	Circa 865 meter ten noorden van het plangebied	Bureauonderzoek door RAAP in 2010. ¹⁵	Er is geen verdere informatie bekend in Archis en/ of Dans Easy

Tabel 1: Overzicht van Archismeldingen binnen een straal van 1 km rond het plangebied.

¹² The Missing Link 2018, Archeologische waarden- en verwachtingskaart en Archeologische beleidskaart gemeente Oisterwijk.

¹³ Geen rapportage beschikbaar

¹⁴ B&G rapport 996

¹⁵ Geen rapportage beschikbaar

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal

In het kader van het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd. Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (Figuur 5)¹⁶ is te zien dat het plangebied en omgeving onbebouwd zijn en deel uitmaken van de heidegronden van de Lootse Heide. Door het noordwestelijk deel van het plangebied loopt de weg van Haaren naar Oirschot. Langs het oosten van het plangebied loopt het *Beeste Pad*. Volgens de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)¹⁷ behorende bij het minuutplan, bestaan alle percelen uit heidegrond. Het meest zuidelijke perceel is onderdeel van het toponiem *De Looten*, de twee noordelijke percelen vallen onder het toponiem *De Duinen*. De percelen zijn in bezit van de gemeente Haaren. De Scheibaan vormt de grens tussen de toenmalige gemeentes Oisterwijk en Haaren.¹⁸

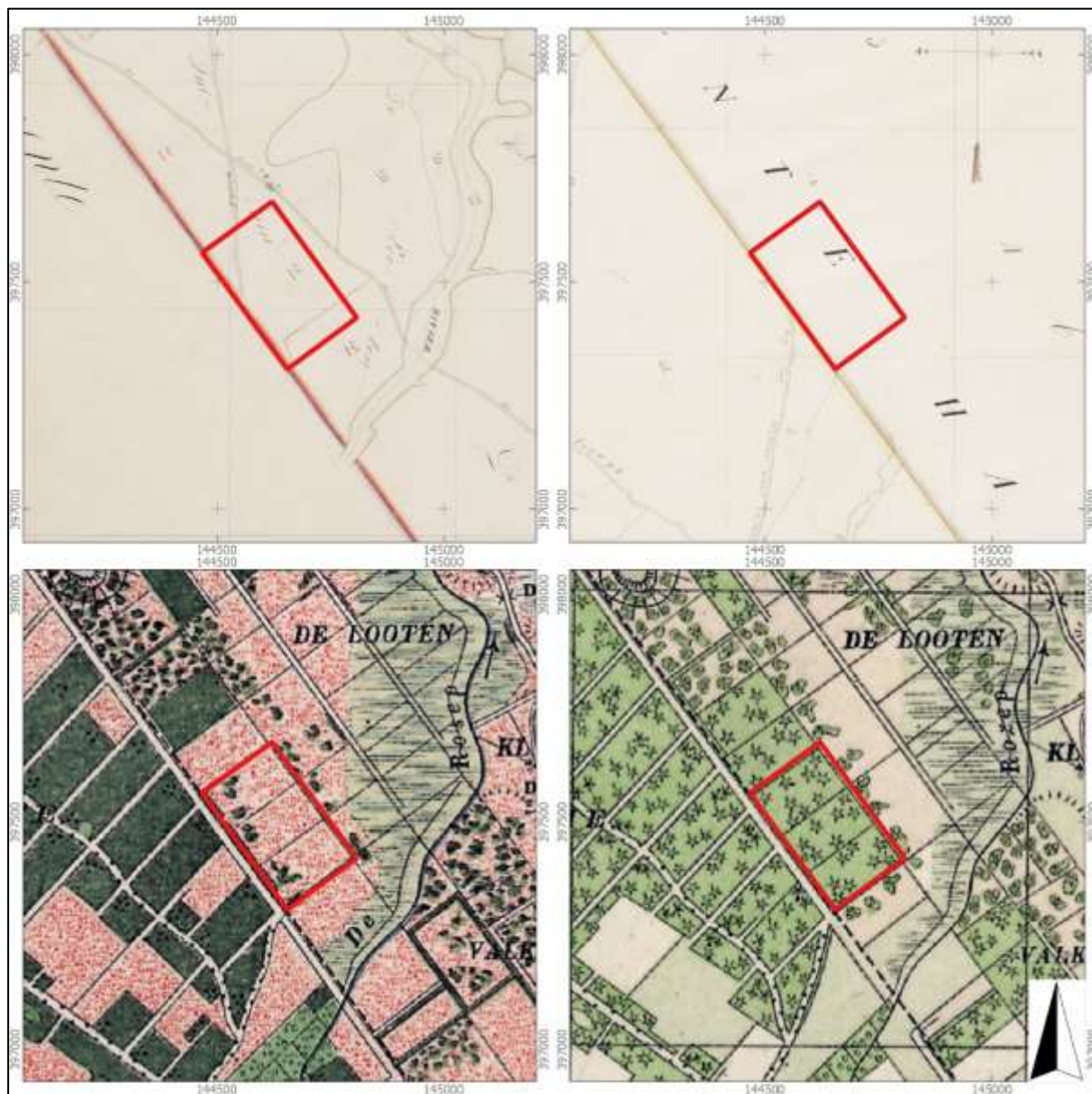
Op de topografische kaart van 1900 en 1929 is het plangebied ook onbebouwd. In 1900 is het opgedeeld in drie heidepercelen. In 1929 zijn de percelen in gebruik als bos. Op de topografische kaart van 1953 is het plangebied heringericht en weer deels als heide gebied in gebruik. De vergunning voor de aanleg van het bestaande recreatiepark dateert uit 1978.¹⁹ De huidige inrichting van het plangebied dateert uit de jaren tachtig. Zo is de infrastructuur aangepast en een watervan gegraven.

16 www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl Gemeente Oisterwijk, sectie C, blad 1 en Gemeente Haaren, sectie D, blad 2. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kadasters) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

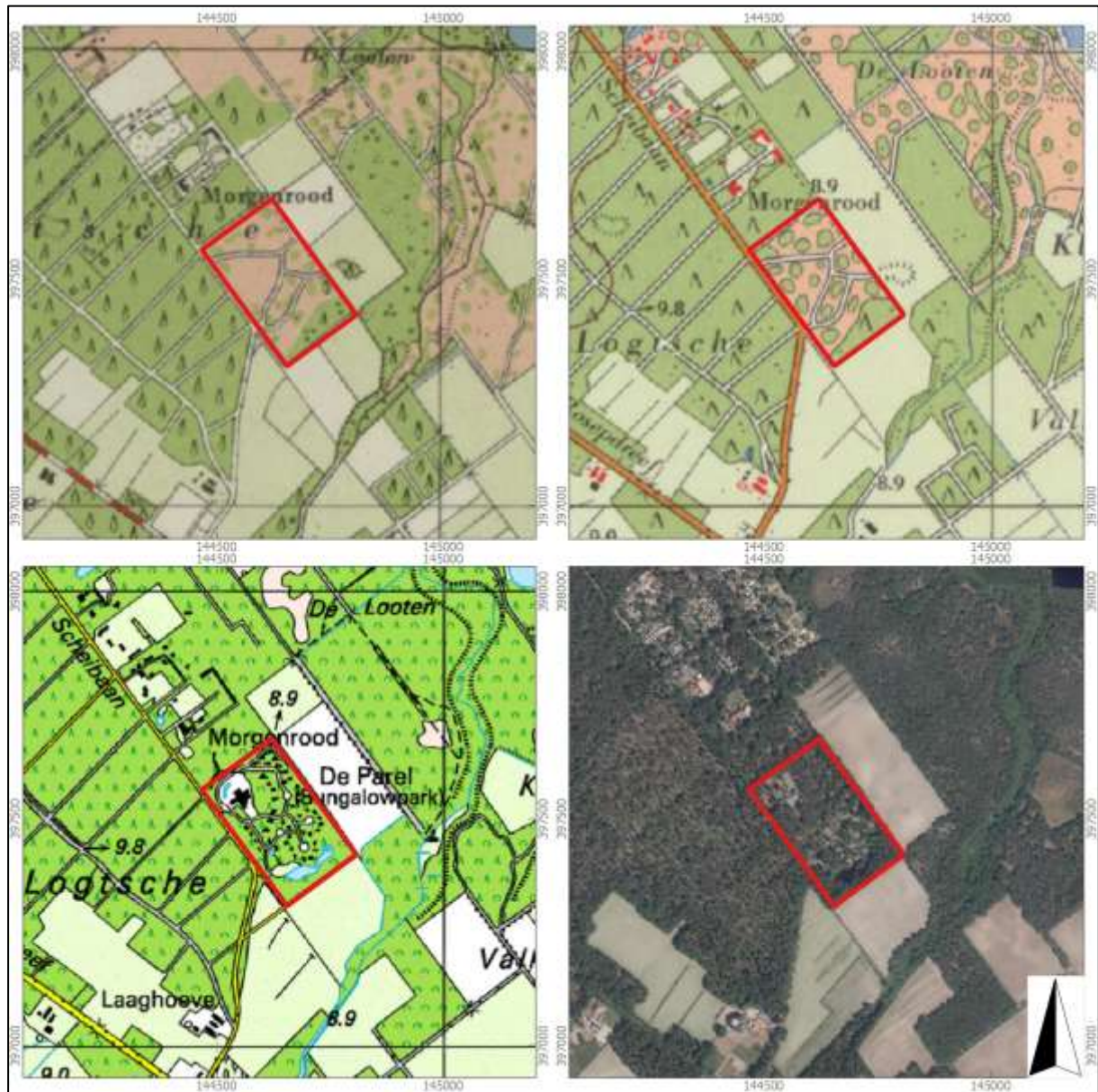
17 OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

18 Communicatie Wim de Bakker, Heemkunde De Kleine Meijerij.

19 bagviewer.kadaster.nl

Figuur 3. Uitsnede van het Kadastrale Minuutplan 1811-1832 en de topografische kaarten uit 1900 en 1929. De ligging van het plangebied is rood omlijnd (Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl en www.topotijdreis.nl)

Figuur 4. Uitsnede van de topografische kaart uit 1953, 1980 en 2010 en de recente luchtfoto. De ligging van het plangebied is rood omlijnd. (Bron: www.topotijdreis.nl en www.pdok.nl)

4. VERWACHTINGSMODEL

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabij gelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied grotendeels binnen dekzandwelingen. Het zuidoostelijke deel ligt binnen het beekdal van de rivier de Rosep. Op het AHN3 is een hoogteverschil te zien tussen de dekzandwelingen het beekdal. De hooggelegen dekzandruggen en dekzandwelingen in de directe nabijheid van waterlopen, zullen ideale bewoningslocaties voor jager-verzamelaars zijn geweest. Enkel in de wijde omgeving zijn enige vuursteenvondsten bekend. Er wordt een hoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden veldpodzolgronden en vlakvaaggronden verwacht. Het archeologisch niveau ligt in de top van de C-horizont van de natuurlijke ondergrond. Archeologische resten kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, vuursteenstrooiingen. Binnen het beekdal dient voornamelijk rekening te worden gehouden met *off-site* vindplaatsen.

Vanaf het (laat-)neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door meer sedentaire nederzettingen. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Vanaf deze perioden heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

De ligging van het plangebied op de hogere dekzandwelingen langs een beekdal zal nog steeds een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest. Vindplaatsen uit het neolithicum, bronstijd, ijzertijd en uit de Romeinse tijd bevinden zich in de omgeving dan ook binnen de hogere delen van het landschap. Voor het noordelijke en centrale deel van het plangebied geldt daarom een hoge verwachting voor zowel nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Voor het zuidoostelijk deel van het plangebied geldt een lage verwachting voor nederzettingsresten uit het neolithicum tot de vroege middeleeuwen. Hier dient wel rekening te worden gehouden met *off-site* vindplaatsen. Resten worden in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt aan de Scheibaan, de toenmalige grens tussen de gemeente Oisterwijk en Haaren. Het plangebied en omgeving lag tot de 20^e eeuw binnen een groot heidegebied. Deze gronden zijn lang in gebruik geweest als heidegrond en in de loop van de 20^e eeuw als bosperceel en waren onbebouwd. De huidige bebouwing van het vakantiepark dateert uit de jaren tachtig van de vorige eeuw. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een lage verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Eventueel aanwezige archeologische resten worden vanaf het maaiveld verwacht en kunnen bestaan uit onder andere gebruiksvoorwerpen van bijvoorbeeld natuursteen, losse fragmenten aardewerk.

Wat betreft de conservering en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten kan het volgende gesteld worden: Wegens de verwachte aanwezigheid van veldpodzolgronden en vlakvaaggronden zijn archeologische resten niet beschermd doormiddel van een (dikke) eerdlaag. De kans dat licht gefundeerde vindplaatsen als vuursteenvindplaatsen zijn verstuurd is sterk aanwezig. Vanwege de lage grondwaterstand (GWT III-VI) zijn organische resten vaak enkel in dieper, waterhoudende sporen zoals waterputten bewaard gebleven.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-paleolithicum – mesolithicum	Hoog	Tijdelijke bewoningssporen, fragmenten vuursteen, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	In de top van de oorspronkelijke bodem
Neolithicum tot vroege middeleeuwen	Noord en centraal: hoog Zuid: laag	Nederzettingsresten, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	In de top van de oorspronkelijke bodem
Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Laag	Cultuurlaag, funderingsresten, natuursteen, fragmenten aardewerk, gebruiksvoorwerpen, sporen van agrarische activiteiten, restanten wegen/paden	Vanaf het maaiveld

Tabel 2: Archeologische verwachting per periode

Bodemverstoring

Er zijn geen gegevens van bodemverstoringen binnen het plangebied bekend. Er is mogelijk verstoring opgetreden bij het ontginnen van het heidegebied (aanplant van bos en aanleg perceleringen) en de bouw van het huidige vakantiepark. Bij de aanleg van de huidige ven zal het archeologisch niveau verstoord zijn geraakt.

5. AANBEVELINGEN

Op basis van het bureauonderzoek geldt er voor het gehele plangebied een hoge verwachting op vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot mesolithicum en een hoge verwachting op vindplaatsen uit het neolithicum tot de vroege middeleeuwen in het noordelijk en centrale deel. De exacte toekomstige bodemverstoring is nog niet vastgesteld, maar zal op basis van de aangeleverde gegevens (zie Figuur 1) plaatsvinden in twee zones: rond het huidige hotelgebouw (uitbreiding bestaande bebouwing) en ten noordwesten van het bestaande ven (uitbreiding van dit ven).

Op basis van de huidige plannen adviseren wij om op deze twee locaties een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van verkennende boringen uit te voeren. Bij een dergelijk onderzoek kan de bodemopbouw worden bepaald. Op basis van het vervolgonderzoek kan worden vastgesteld in welke mate de toekomstige bodemverstoringen het potentieel archeologisch niveau zullen aantasten.

Voor de overige delen van het plangebied staan vooralsnog geen werkzaamheden gepland. Om deze reden adviseren wij om hier de bestaande archeologische dubbelbestemming te handhaven.

De resultaten van dit onderzoek dienen te worden getoetst door de bevoegde overheid (Gemeente Oisterwijk), dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de Erfgoedwet van 2016, artikel 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en 5.11 (Waarneming), een meldingsplicht van toepassing.

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Bakker, de, H., 1966: 'De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland', in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.
- Bakker, de, H./ J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2010: *Fysisch-geografisch onderzoek*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2011: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.
- Berendsen, H.J.A./E. Stouthamer/K.M. Cohen/W.Z. Hoek, 2019: *Landschap in delen. De fysisch-geografische regio's*, Utrecht.
- Berkel, G. van/ K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Hiddink, H./ H. Renes, 2007: 'De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg', in: Van Doesburg e.a. (red.), 2007: *Essen in zicht: Essen en plaggendecken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (RCE).
- Mulder, de, E.J.F./ M.C. Geluk/ I. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.
- Past2Present, 2009: *Beleidsplan archeologie gemeente Oisterwijk*, Woerden.
- Rensink, E./ H.J.T. Smeets/ M. Kosian/ H. Feiken/ B.I. Smit, 2019: *Archeologische Landschappenkaart van Nederland, versie 3.0*, Amersfoort.
- Sanders, J.G.M./ W.A. van Ham/ J. Vriens, 1996: *Noord-Brabant tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden 1572-1795*, Hilversum.
- SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.
- Stiboka (Stichting voor Bodemkartering), 1985: *Toelichting bij de kaartbladen 50 Oost Tilburg en 51 West Eindhoven*, Wageningen.
- Stouthamer, E./ K.M. Cohen/ W.Z. Hoek, 2020: *De vorming van het land. Geologie en Geomorfologie*, Utrecht.
- TNO, 2010: *Geologische overzichtskaart van Nederland*, Den Haag (www.dinoloket.nl).
- Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.archis.cultureelerfgoed.nl	RCE, Archis3, zoeken & vinden)
www.bagviewer.kadaster.nl	Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl	Kadastraal minuutplan
www.cultureelerfgoed.nl	Bronnen en kaarten
www.pdok.nl	Basisregistratie Grootchalige Topografie (2017), kadaster
www.ruimtelijkeplannen.nl	Bestemmingsplan
www.topotijdreis.nl	Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland

Archeologische kaarten en databestanden:

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2008-2019). AHN2 en AHN3 (Geraadpleegd via www.arcgis.com, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data).

Alterra 2009: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 51 West*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Alterra 2019: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Archeologisch Informatie Systeem II (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

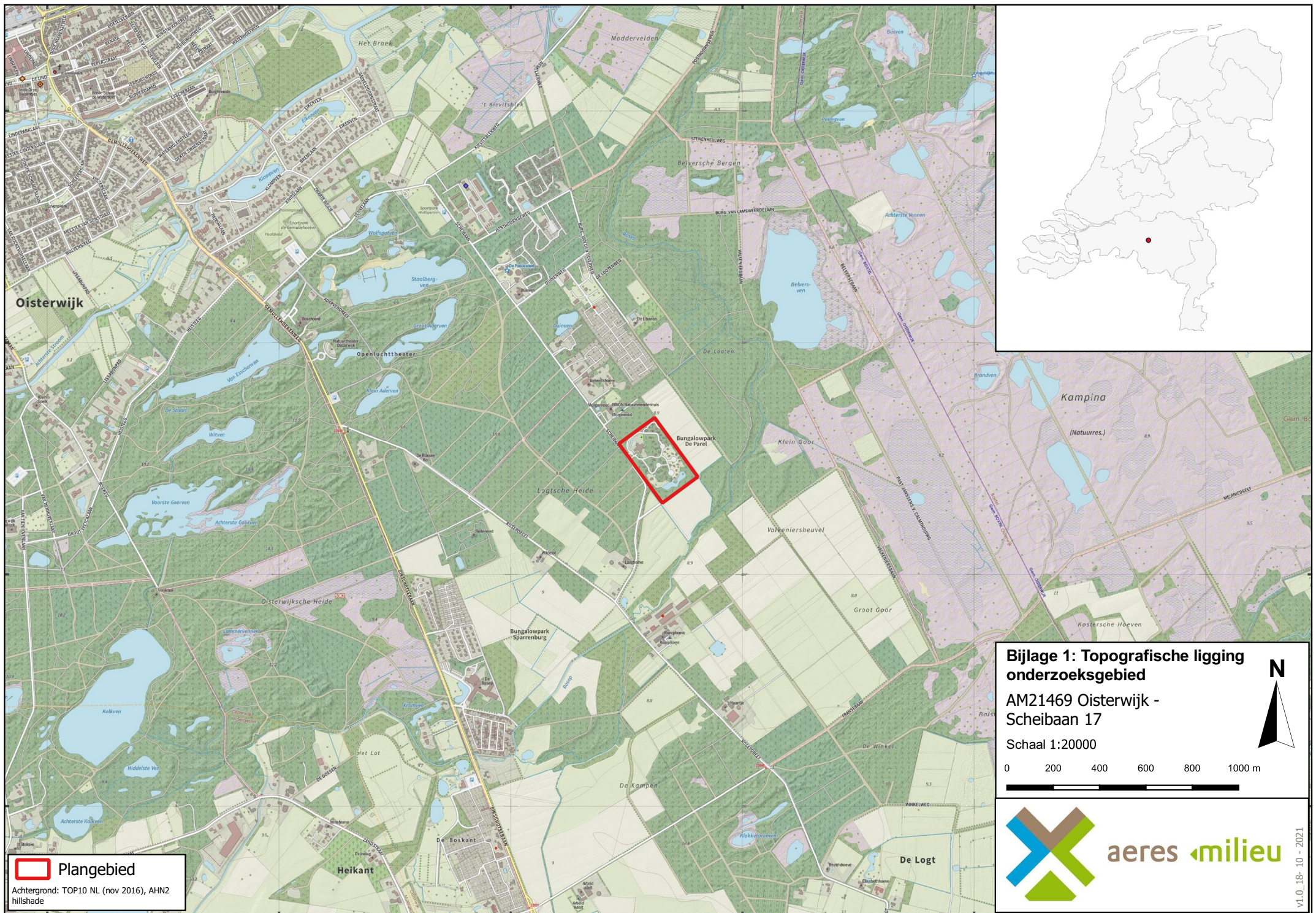
Maas, G. J./ W.M. van der Meij/ S. P. J. v. Delft/ A. H. Heidema, 2019. *Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1: 1:50 000 (2019)*. Wageningen, Wageningen Environmental Research (geraadpleegd via <https://legendageomorfologie.wur.nl/>).

The Missing Link, 2018: *Archeologische beleidskaart gemeente Oisterwijk*, Woerden.

The Missing Link, 2018: *Archeologische verwachtingskaart gemeente Oisterwijk*, Woerden.

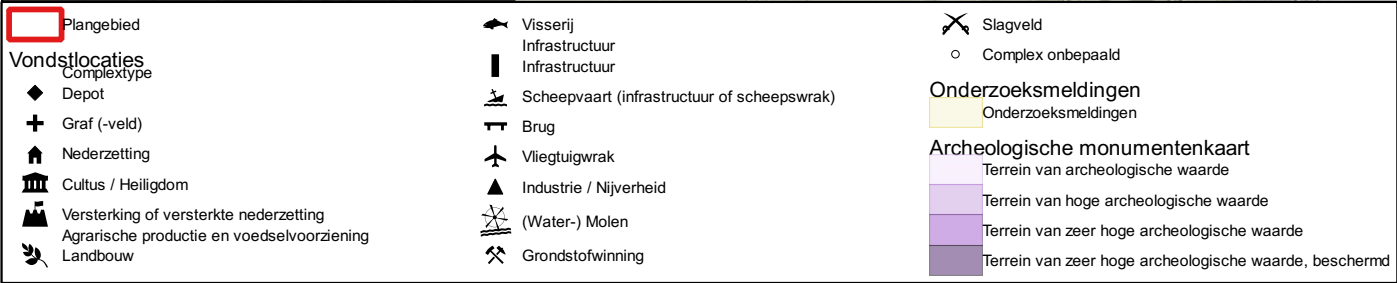
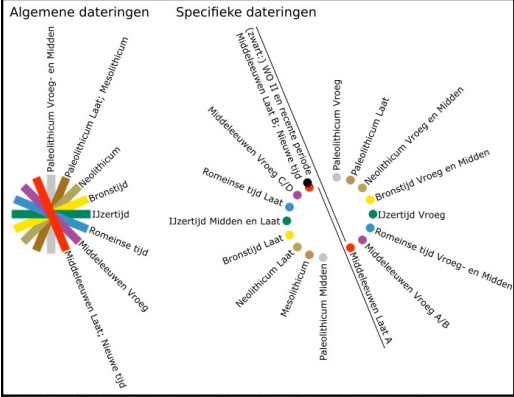
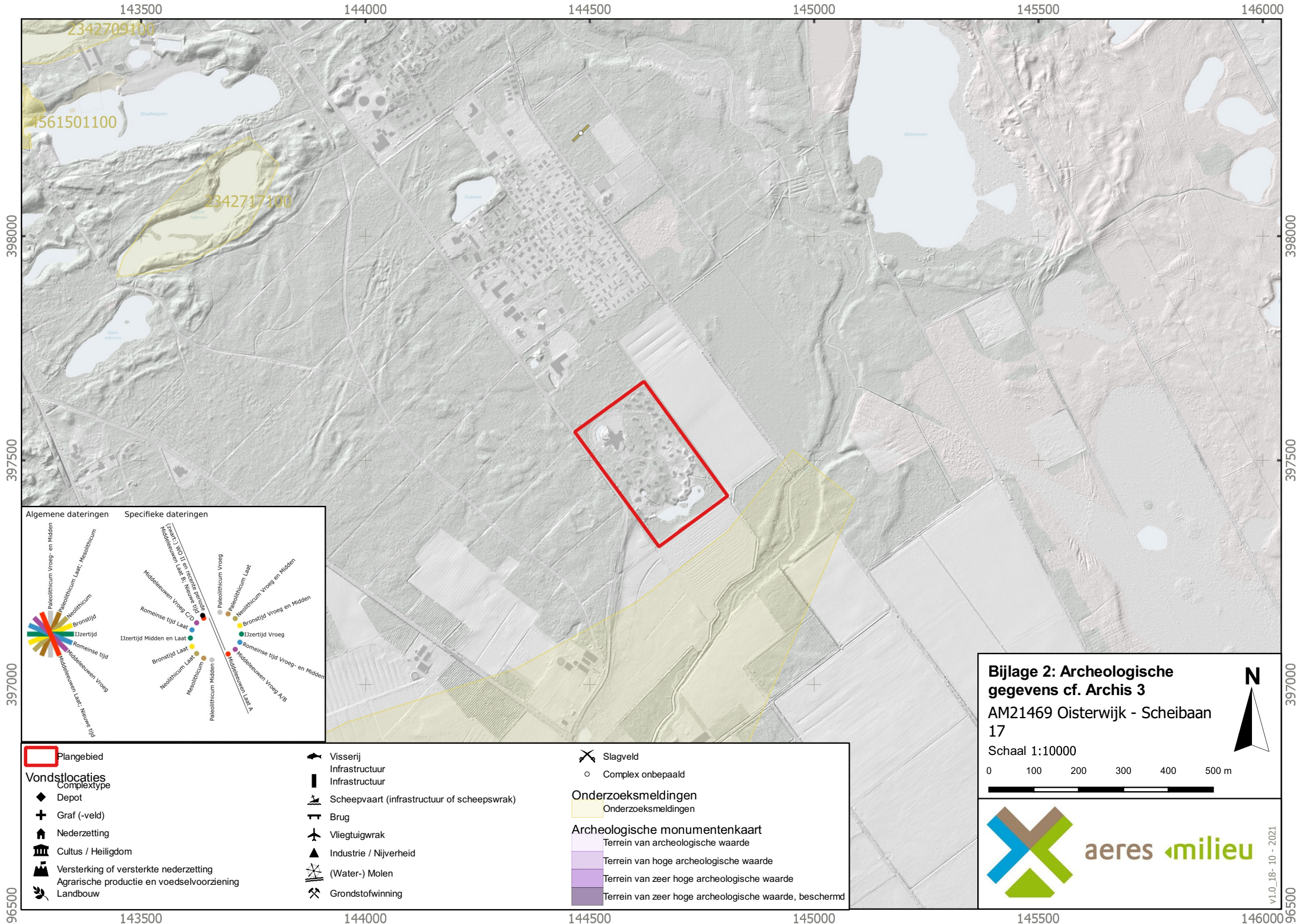
Bijlage 1

Topografische ligging onderzoeksgebied

Bijlage 2

Archeologische gegevens cf. Archis 3

Bijlage 2: Archeologische gegevens cf. Archis 3
AM21469 Oisterwijk - Scheibaan 17

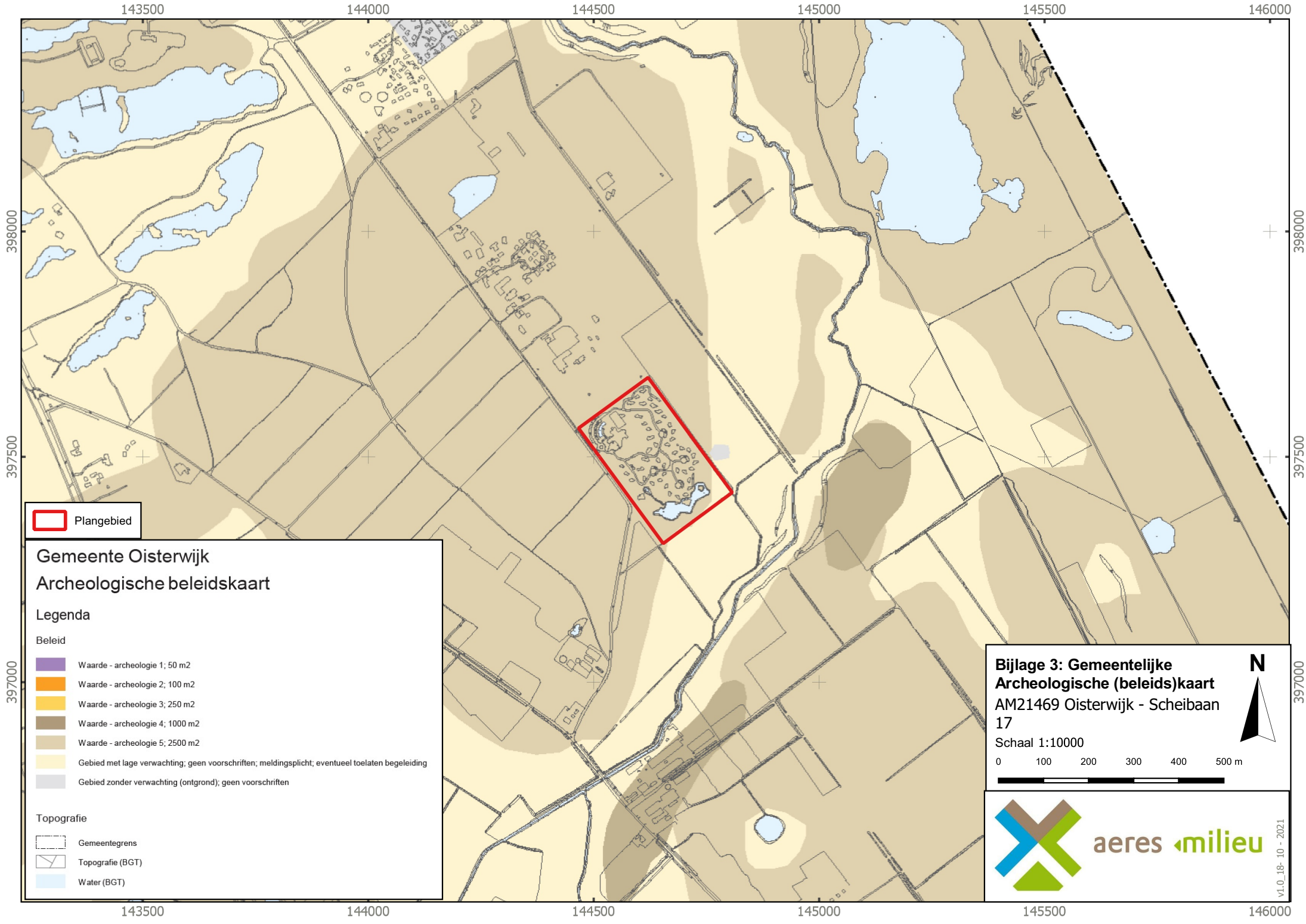
Schaal 1:10000
0 100 200 300 400 500 m

vl0_18-10-2021

Bijlage 3

Archeologische Beleidskaart Gemeente Oisterwijk

 Plangebied

Gemeente Oisterwijk Archeologische beleidskaart

Legenda

Beleid

- Waarde - archeologie 1; 50 m²
- Waarde - archeologie 2; 100 m²
- Waarde - archeologie 3; 250 m²
- Waarde - archeologie 4; 1000 m²
- Waarde - archeologie 5; 2500 m²
- Gebied met lage verwachting; geen voorschriften; meldingsplicht; eventueel toelaten begeleiding
- Gebied zonder verwachting (ontgrond); geen voorschriften

Topografie

- Gemeentegrens
- Topografie (BGT)
- Water (BGT)

**Bijlage 3: Gemeentelijke
Archeologische (beleids)kaart
AM21469 Oisterwijk - Scheibaan
17**

Schaal 1:10000

0 100 200 300 400 500 m

aeres milieuv

v1.0_18-10-2021

Bijlage 4

Overzicht geomorfologische kaart

143500

144000

144500

145000

145500

146000

398000

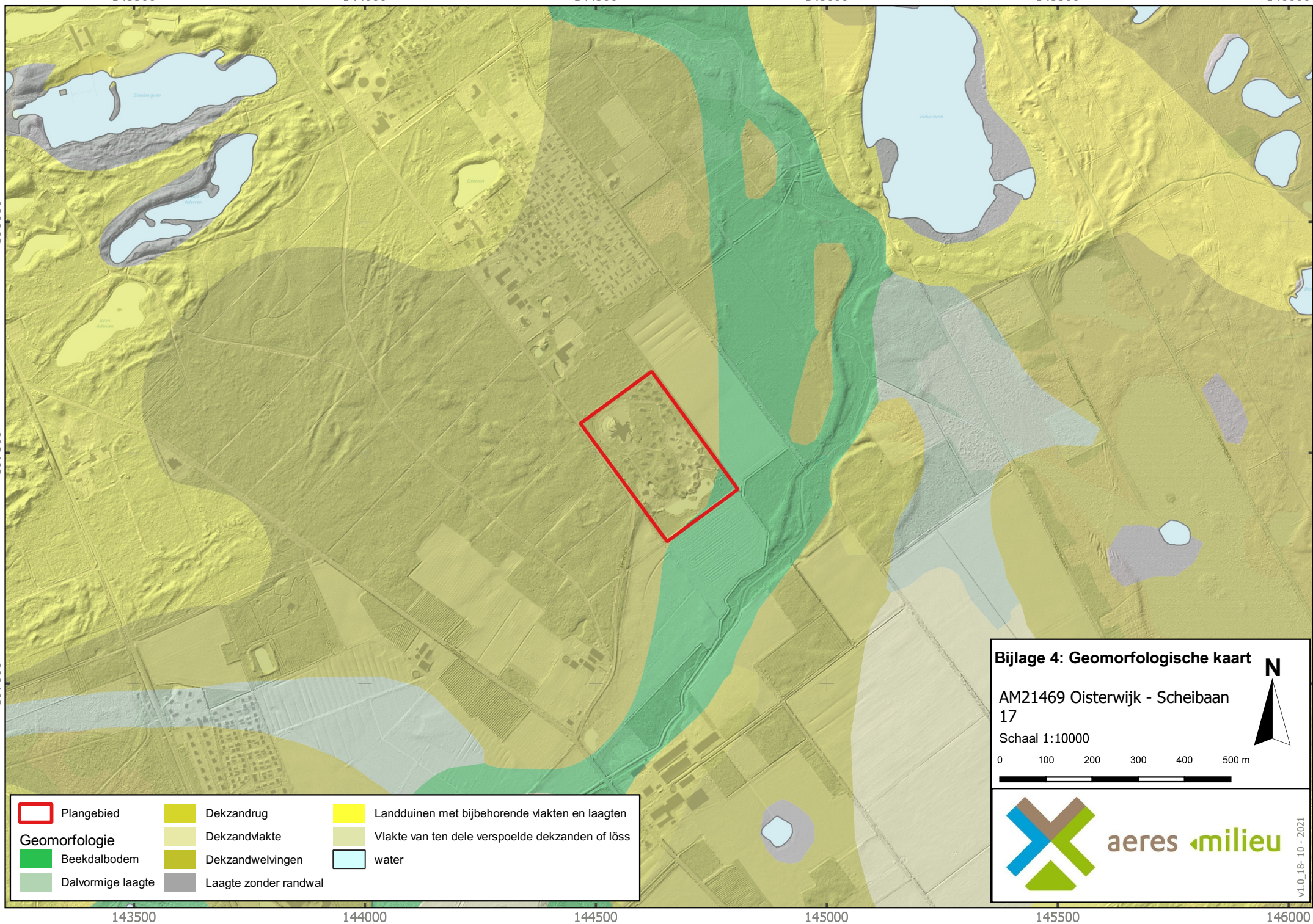
398000

397500

397500

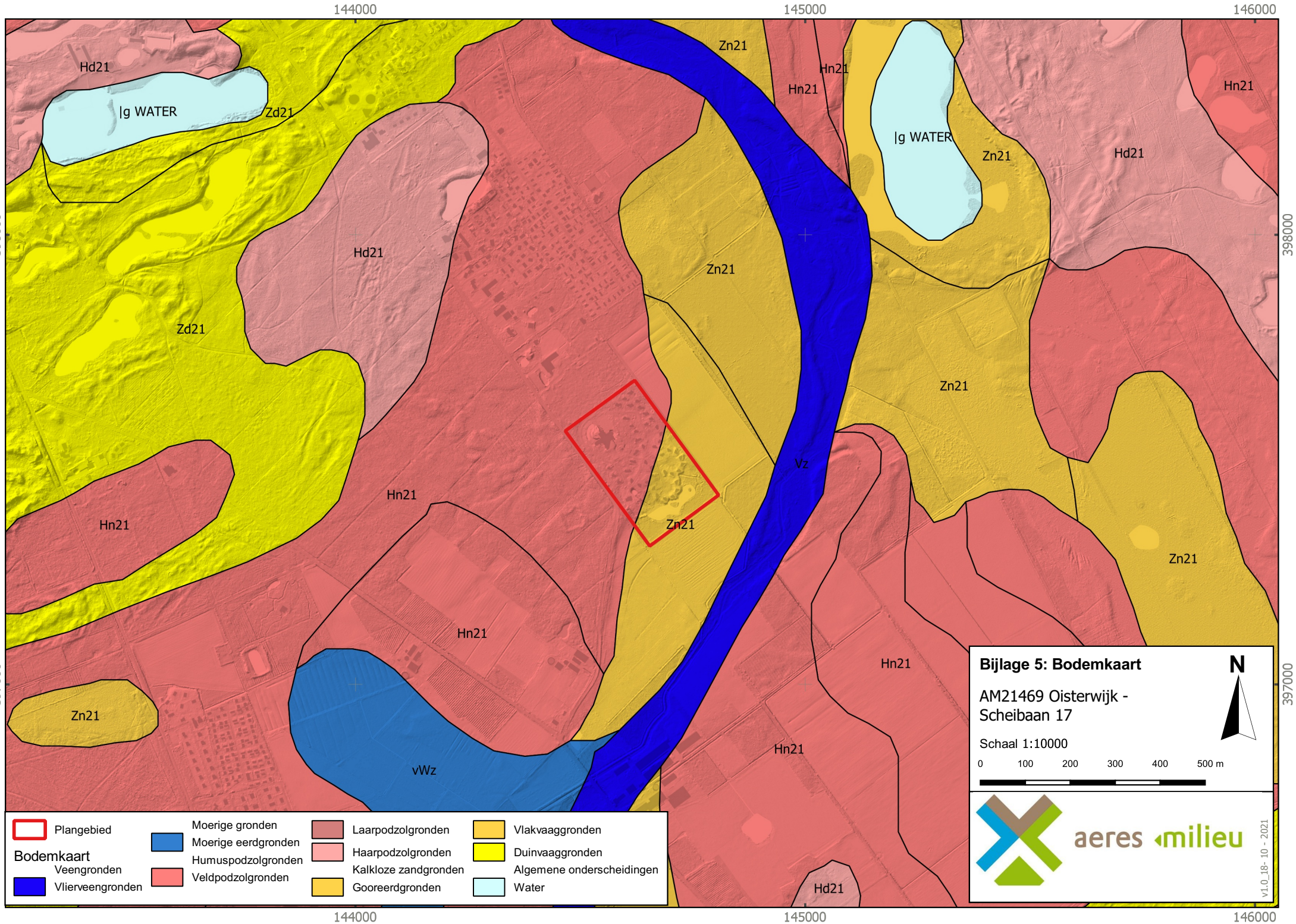
397000

397000

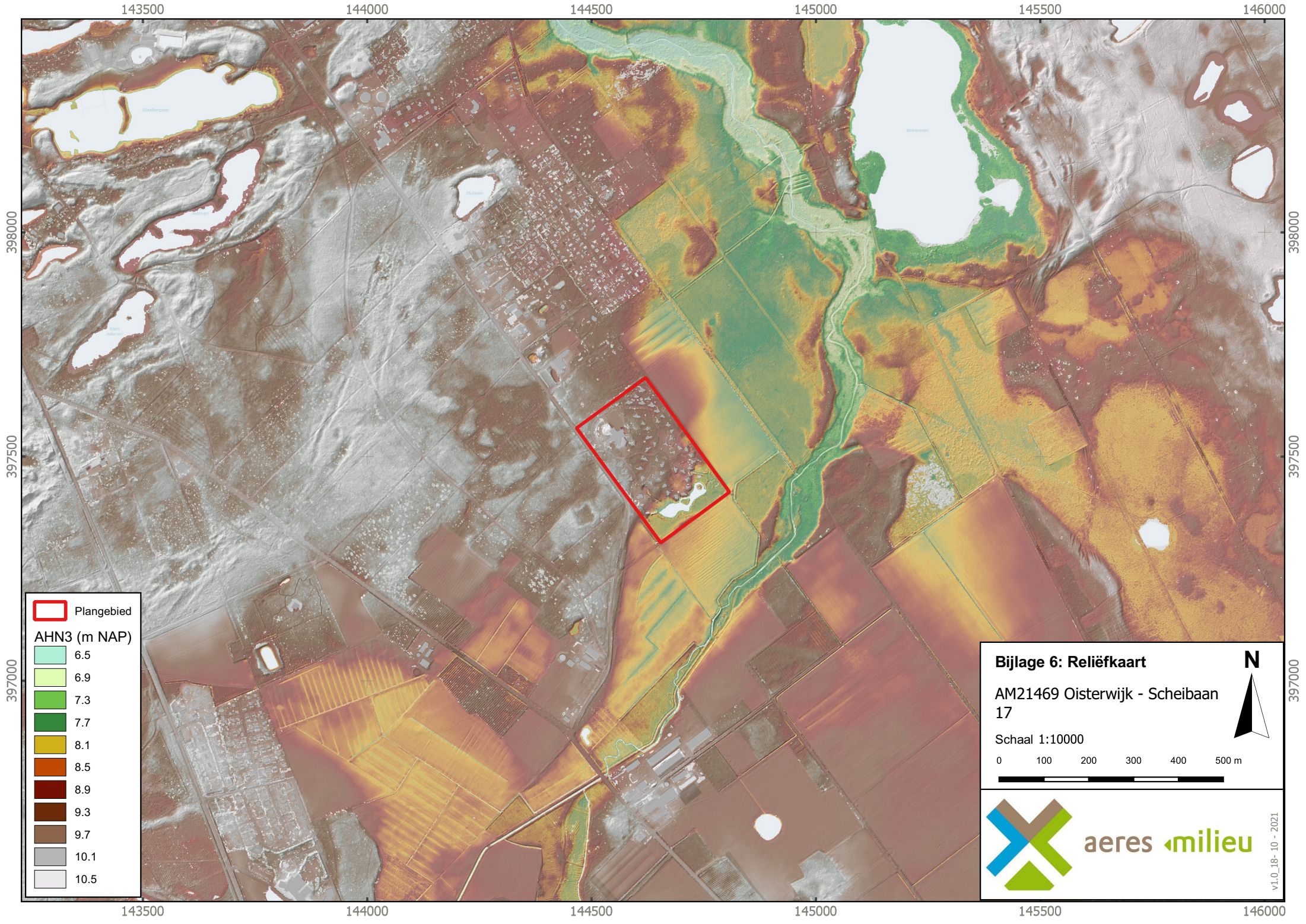
Bijlage 5

Overzicht bodemkaart

Bijlage 6

Reliëfkaart

Plangebied

AHN3 (m NAP)

6.5

6.9

7.3

7.7

8.1

8.5

8.9

9.3

9.7

10.1

10.5

Bijlage 6: Reliëfkaart

AM21469 Oisterwijk - Scheibaan
17

Schaal 1:10000

0 100 200 300 400 500 m

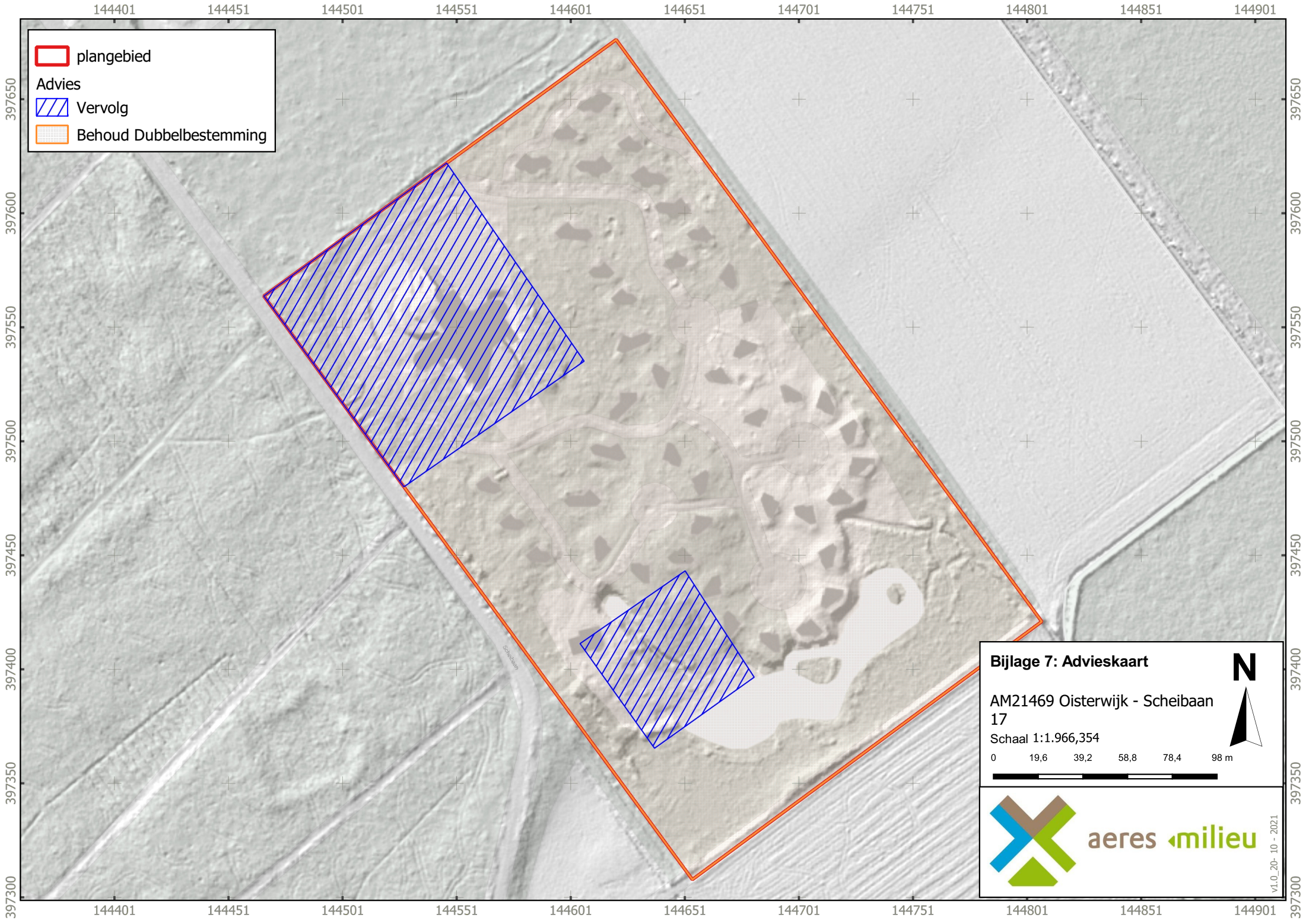

aeres milieuvan

v1.0_18-10-2021

Bijlage 7

Advieskaart

plangebied

Advies

Vervolg

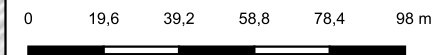

Behoud Dubbelbestemming

Bijlage 7: Advieskaart

AM21469 Oisterwijk - Scheibaan
17

Schaal 1:1.966,354

aeres milieuvanmiddelen.nl

v1.0.20-10-2021